

TOPONÍMIA URBANA: NOMS CORRECTES? UN EXEMPLE D'ALAIOR (MENORCA)

Miquel A. Marquès Sintes (*)

IX Jornada d'Onomàstica i Toponímia. Sóller, 1994

A TALL D'INTRODUCCIÓ

En aquesta comunicació intentarem de resoldre el problema d'un nom de lloc de la meva població, Alaior. Quant a estudis toponímics d'Alaior, no n'estam orfes; de manera que aprofitarem l'estudi toponímic realitzat per mossèn Fernando Martí Camps l'any 1977¹ sobre el poble d'Alaior, treball que posteriorment ha estat revisat i posat a l'abast del públic per Maria Josep Giménez i Miquel A. Marquès el 1992. D'aquests treballs sobre toponímia urbana alaiorenca, ens ha plantejat algun dubte un cas concret; aquí, per tant, esbrinarem el significat del nom d'un carrer i la seva vertadera acceptió: ens referim al carrer d'en Barçola, d'Alaior (Menorca).²

Abans de seguir endavant, no vull deixar passar l'ocasió de comentar que, com a historiador, pens que la història, com a ciència que és, esdevé una bona eina per ajudar l'onomàstica a resoldre el problema que exposarem. Aquesta breu reflexió no vol ser més que una aportació per aclarir un dubte i un tòpic alhora: és l'ús d'un nom d'un personatge, esdevingut símbol i heroi a Alaior, de qui, per circumstàncies poc diàfanes, van posar el nom a un carrer.

Quant a la qüestió teòrica, seguim les pautes marcades per Enric Moreu-Rey (1982, 10-11), que ens indica que la toponímia estudia els noms propis de lloc o *topònims*, els quals poden referir-se a indrets habitats o no habitats; en el nostre cas el carrer serà, doncs, una subdivisió d'una aglomeració urbana.

Enric Moreu-Rey, quan fa referència a la toponímia, destaca que és una ciència perquè (1982:10-11) «ciència vol dir coneixement: per això la Toponímia recerca aquests noms de lloc, n'estableix les llistes, els classifica i estudia, provant de resseguir-ne la història, la raó de llur creació, el significat, les modificacions sofertes (adaptacions, traduccions) i la desaparició, quan aquesta ha tingut lloc». I si ens deixa aclarida la qüestió

(*) Llicenciat en Geografia i Història (UIB).

¹ MARTÍ CAMPS, Fernando. Pbro. (1977). «Calles y plazas de Alaior. Breves notas sobre su nomenclatura y su historia». *Programa de festes de sant Llorenç*. Sense paginar.

² Ens referim a l'article GIMÉNEZ LLOPIS, M. Josep; MARQUÈS SINTES, Miquel A. (1992). «Coneixem els nostres carrers?», a *S'Ull de Sol*, núm. 24, pàg. 14-16.

Respecte al nom del carrer d'en Barçola, cal dir que al llarg d'aquest treball el citarem així, tot i tenir present que, després de l'aprovació de la nova denominació dels carrers d'Alaior pel ple municipal del 3 d'octubre de 1995, es coneix com a «Carrer de ses Guixes, dedicat a Miquel Barçola» (Marquès, 1996, pàg. 10).

teòrica, eina bàsica per fer front a la confusió que volem solucionar, també fa referència a la metodologia que cal seguir per esbrinar el nom d'un lloc. En el nostre cas, observarem l'evolució del nom del topònim, per observar com aquest es refereix al nom d'una persona, tot i que aquest no és el nom actual del carrer sinó l'inicial. En la mateixa línia, venim d'acord amb l'opinió de Concepció Peres Balada (1985, 31-32), que, en el seu estudi sobre els noms de carrers de Sants (Barcelona), en el camp de la metodologia, classifica els carrers en vuit grups. Segons la seva classificació, podríem integrar el nostre carrer en tres d'aquells grups: en el de noms d'arrel popular, en el dels carrers amb el nom del propietari que cedia el terreny o bé en el dels noms de carrers que responen a l'ideari polític-social d'un moment determinat (en el cas de noms de personatges). Amb tot aquest bagatge teòric, intentarem esbrinar el vertader significat del topònim aquí proposat.

ALGUNES DADES SOBRE EL CARRER D'EN BARÇOLA³

Fins al 1995, el nom oficial del carrer va ser el de *Calle Barsola*. Va rebre aquest nom oficialment el 20 d'octubre de 1861,⁴ quan va deixar de ser conegut com *carrer d'en Balle* per ser anomenat oficialment *calle de Barsola*, nom que fins fa poc mantenia la mateixa grafia.

Fins al 1861 la primera part del carrer es denominava *carrer d'en Balle*, mentre que l'altre tram es coneixia amb el nom de *carrer de ses Guixes*, ambdós noms constatats per mossèn Fernando Martí Camps en el *Manifest de Béns de 1748*.⁵

El fet que abans s'anomenàs *carrer d'en Balle* ens podria fer pensar que allà hi va viure un tal *Balle*, de llinatge. Però, si bé en els padrons d'habitants que hem vist⁶ queda ben clar aquest topònim, la confusió vindrà quan el mateix mossèn Fernando Martí Camps (1977), en el seu treball *Calles y plazas de Alayor. Breves notas sobre su nomenclatura y su historia*, ens diu que: «Esta calle [fent referència al carrer d'en Barçola] estaba formada por dos tramos bien diferenciados con los nombres del “Batle” y de “Ses Guixes”. Así constan ambas denominaciones por documentación del año 1798.⁷ Por lo menos desde 1861 se transforma el nombre por “Batle en Barsola”. “Es carrer de Ses Guixes” es aún la denominación popular». Per tant, mossèn Fernando Martí és conscient que abans de 1861 ja hi havia i s'usaven els dos noms populars, però deixa d'explicar-ne un, justament el que a nosaltres ens interessa. I encara afegeix, més endavant, que: «El origen del “Carrer d'es Batle” puede provenir del cargo en sí, o por haber nacido o vivido en dicha calle una o varias personas que desempeñaran aquél. Estas circunstancias convienen en la familia Barsola.»

A partir d'aquí pensam que es va crear el malentès, a ben segur que per la manca d'un bon assessorament. Perquè no dubtam que mossèn Fernando coneixia les funcions d'un

³ El 1995 es van oficialitzar els noms de carrers en català i aquest carrer avui es coneix com a carrer de ses Guixes, recuperant l'antic topònim.

⁴ Vegeu MARQUÈS SINTES, Miquel A. (1994). «Noms de carrers, noms correctes?», a *S'Ull de Sol*, núm. 47, pàg. 19.

⁵ Tot i que sobre el concepte hi ha establert algunes matisacions, cal dir que el *Manifest de Béns* era un llibre en què es recollia tota la riquesa de la població d'una vila, tant els béns mobles com els immobles. Els monarques solien facultar els prohoms de l'esmentada vila «x» per taxar-los amb finalitats fiscals. Si bé aquí reben el nom de manifest de béns, en altres indrets rebien noms con el d'estims o vâles (Casasnovas Camps, 1991, pàg. 65).

⁶ AMA. Secció 5-1. *Censo población, años 1839-1845*. Núm. 125-A.

⁷ Hauria de posar 1748, ja que fa referència al manifest de béns abans esmentat.

batle en l'estructura municipal del segle XVII, que, en el cas de Menorca, es va perllongar fins a gairebé mitjan segle XIX, funció que es modificaria amb el mateix canvi d'estructura municipal. Per tant, no entenem com no s'adonava de l'errada a l'hora d'explicar-se, alhora que confonia Barçola amb la figura del batle.

D'altra banda, la grafia *Balle*, la trobam transcrita igual tant el 1545 com el 1861, a diferència del que ha constatat Maria Josepa Arnall en un capbreu empordanès, en el qual el 1613 figura un tal Joan Batlle (Arnall, 1985, 32).

Però, destriem pas a pas cadascun dels conceptes que cal entendre en aquesta història. I el primer és conèixer la funció d'un batle d'una vila.

QUÈ ERA UN BATLE D'UNA VILA?

Què era un batle? Quines funcions acomplia aquesta persona? Per als que no coneixen el funcionament de les institucions locals de l'època moderna, permeteu-me l'explicació d'aquest mot que, pens, és una de les claus del problema entorn a l'origen del nom del carrer dedicat a Barçola.

Sortosament, gaudim d'una més que interessant bibliografia sobre el funcionament de les institucions locals i insulars de l'època a la qual ens referim,⁸ cosa que ens permet de veure en el memorial redactat per Francesc Seguí, assessor jurídic del Tribunal de la Reial Governació a Menorca a final del segle XVIII. L'advocat Seguí va redactar aquest memorial quan l'illa de Menorca va caure a mans espanyoles, el 1782, per tal d'explicar a les noves autoritats com funcionaven les institucions locals i d'àmbit insular.

El Tribunal del Batle d'Alaior, l'havia instal·lat el governador de Menorca per jutjar-hi totes les qüestions sumàries i de poca consideració, que no excedissin de la quantitat de cinc lliures i les sentències de les quals no provocassin l'inici d'una causa civil en el Tribunal Superior. El batle jutjava totes les qüestions del seu districte i de la seva jurisdicció; en aquest cas al territori adscrit a la Universitat d'Alaior. Si es volia apel·lar la seva decisió, les persones interessades s'havien de dirigir al Tribunal Civil de la Reial Governació.

Quant al seu funcionament, cada any s'elegia una persona entre la classe dels ciutadans, pel fet de considerar-los els més instruïts d'Alaior en comparació amb els pagesos i artesans; i el governador la ratificava en el càrrec. Passat l'any, el batle havia de donar compte al Reial Patrimoni de totes les penes que s'havien imposat durant aquell període i dels diners recaptats. El batle estava acompanyat d'un escrivà i d'un nunci (que s'ocupava d'exigir i fer executar les penes imposades).

Segons l'assessor Francesc Seguí, els batles eren (Piña, 1986:110): «Oficiales de Justicia llamados Bayles para decidir, Terminar las dependencias, y Causas de poca consideracion, y para el buen regimen, gobierno y manutencion de la paz y quietud de los respectivos moradores». Els batles eren elegits per inseculació, o sigui, els noms dels aspirants eren escrits en un paper i posats dins rodolins, els quals eren introduïts dins una bossa o caixa; d'allà, s'extreia un rodolí, amb el nom de qui aquell any ocuparia el càrrec de

⁸ HERNÁNDEZ SANZ, Francisco (1933). «Sobre organización municipal menorquina», a *Revista de Menorca*, pàg. 316-356.

PIÑA HOMS, Román (1983). *La reincorporación de Menorca a la Corona Española. 1781-1798 (Medidas de gobierno y administración)*. Institut d'Estudis Baleàrics.

PIÑA HOMS, Román (Coord.) (1986). *Las instituciones de Menorca en el siglo XVIII. El fondo documental de Francesc Seguí*. Sa Nostra.

batle. A més, s'especificava que l'ocupació no la podien exercir persones il·letrades, sinó que havien de saber llegir i escriure i ser majors de 28 anys. Al Tribunal, a més del batle, hi havia vuit prohoms, persones que pertanyien al grup dels ciutadans, que també eren sortejats anualment, i que havien d'ajudar el batle en les tasques del Tribunal. Cada setmana el batle disposava de dos d'aquells prohoms per als casos concrets que s'havien de jutjar i, així, se seguiria el torn escrupolosament.

Com hem pogut observar, les funcions del batle en temps d'en primer no tenen massa a veure amb les funcions dels batles actuals. Per entendre'ns, l'antic batle tindria unes funcions semblants a les dels actuals jutges de pau.

EL NOM DEL CARRER

Si ens hem estès en l'explicació del cas és per deixar ben clar el concepte de batle. Però vet aquí que el nom del carrer era *carrer d'en Balle*; llavors, per què la gent el confon pel carrer *del balle*? Pensam que mossèn Fernando Martí Camps, amb la seva explicació al treball d'investigació, va fomentar involuntàriament un tòpic que, per cert, començà temps enrere i que ha arribat fins als nostres dies.

Com ja s'ha dit, a Alaior tenim censos de població des de 1818, i hem constatat com fins al 1844 el carrer s'anomenava d'en Balle, i, per tant, feia referència a una persona. Però entre 1845 i 1846, en el cens de població sortirà anotat el nom de carrer del batle,⁹ sense conèixer les causes per fer efectiu aquest canvi.

Pensam que, com que el 1844 era el segon centenari de la mort de mossèn Miquel Barçola Cardona, algú va deduir que aquest personatge havia estat «batle» d'Alaior en el seu moment i que, en conseqüència, es mereixia l'honor de tenir un carrer amb el seu nom. La hipòtesi fins ara exposada es veurà sostinguda pel fet que el 1861 aquest mateix carrer, en canviar els noms dels carrers en pla pels noms en castellà, va veure substituït el nom Batle pel de Barçola (escrit *Barsola*). I si tot açò encara no ens acabàs de convèncer, només manca dir que, l'any 1944, Alaior va celebrar d'una manera especial el tercer centenari de la seva mort i es posà una placa commemorativa al número 4 d'aquell carrer, que deia que allà va viure mossèn Miquel Barçola Cardona, a qui es donava el caràcter d'heroi local, amb la intenció segurament de cercar una figura aglutinadora que fomentàs una mena de patriotisme local, qüestió simbòlica fomentada pel nacionalcatolicisme d'aquells moments històrics. El cert és que aquest bon home, en Barçola, després de tot l'explicat, el 1973 fou nomenat personatge i heroi alaiorenc en l'acte cultural de les festes de Sant Llorenç i, ja l'any 1988, la bandera que diuen que pertanyia al grup d'homes que va comandar esdevingué bandera d'Alaior, i Barçola, l'heroi local més conegut.

Amb totes aquestes dades, la gent afirma convençuda que fou allà on visqué Barçola. Però, per què el fan viure al carrer d'en Batle?

⁹ Quan l'escrivà redactà el cens i canvià la forma gramatical *d'en* per *del*, en realitat el que feu va ser canviar el sentit del topònim i, així, dificultar-ne la comprensió.

MOSSÈN MIQUEL BARÇOLA, CIUTADÀ D'ALAIOR

Mossèn Miquel Barçola era propietari de les possessions de Binifabini, Lluçatx i ses Coves (actuals llocs de Son Saura, Coves Noves i Son Làdico). Pertanyia al braç major o de ciutadans, i una obligació del seu estament social era el fet d'ocupar els càrrecs municipals.

Així, en el moment de la seva mort, el 9 de juliol de 1644, el magnífic Miquel Barçola Cardona exercia el càrrec de síndic clavari, que, segons el mateix memorial de Francesc Seguí (Piña Homs, 1986, 242) ens explica, era la persona encarregada de conservar i mantenir una clavaria o tresoreria per tenir un recurs i subsidi per comprar forment o blat bo, com s'anomenava a l'època. Aquest forment era comprat per la Universitat, subvencionat, i d'aquesta manera donava de menjar als habitants de la vila i evitava possibles revoltes socials davant la manca del queviure bàsic. Aquests diners no podien ser emprats per a altres usos més que per a la compra de forment.

Després de deixar clar aquest concepte, si Barçola hagués ocupat el càrrec de batle entès com el càrrec i les funcions que actualment exerceixen, hauríem de rallar de síndic i en el seu cas ho era, síndic clavari, quan va morir en un enfrontament amb els infidels, un dels tants que han patit les terres menorquines.

Barçola no era, per tant, batle d'Alaior el 1644, sinó el síndic clavari de la Universitat.

Una darrera qüestió, però no manco important, és la localització del seu domicili. En aquest sentit podem afirmar que mossèn Miquel Barçola tenia la seva casa prop de sa Plaça d'Alaior, extrem aquest comprovat en consultar la fadiga reial de venda de la casa, feta pel curador de la seva germana el 13 de novembre de 1676.¹⁰ D'altra banda, no és gens rar trobar-nos amb un membre d'aquell braç major situat al centre del poble, o sigui, al centre del poder. Hem de pensar que el carrer d'en Batle, a mitjan segle XVII, es trobava als voltants de la població, i constituïa l'inici d'un nou carrer que empalmaria amb el carrer del Porrassar, zona que encara no estava del tot urbanitzada.

UNA PRIMERA CONCLUSIÓ

Per tot l'exposat fins al moment, podem afirmar que l'actual carrer d'en Barçola abans s'anomenava carrer d'en Batle, perquè en temps d'en primer hi vivia una persona amb aquest llinatge. Mossèn Miquel Barçola Cardona, síndic clavari en el moment de la seva mort, tenia una casa situada a la mateixa plaça de la vila d'Alaior i, no sabem exactament per què, el 1845 algú va identificar el carrer d'en Batle amb el lloc on havia viscut el ciutadà Barçola i llavors s'inicià una trajectòria cap a una idea incorrecta i manipulada. En resum, podem afirmar que el nom de l'actual carrer d'en Barçola no és encertat ni correcte.

¹⁰ He d'agrair a Andreu Murillo que m'hagi aportat aquesta important troballa arxivística que, estam ben segurs, donarà pes a les nostres investigacions. El document, en el lloc que ens interessa, diu: «In ac parte scituadas intus partem villam de Alayor devan la plaça tentats sub olodio et directo dominio domini nostri Regis ad decimum de laudimio et afrontant ex suis partibus cum domibus magnifici Marchi Tremol cum domibus magnifici Petri Hieronimi Vidal et vico de la plaça et prout ect.» (AHP, F-112, foli 103).

DELS FETS AL MITE I AL TÒPIC

Aquesta era la primera breu conclusió a què vam arribar quan, el 1994, vam presentar la nostra comunicació a la Jornada de Sóller.

Al principi d'aquesta comunicació dèiem que volíem fer una breu reflexió per aclarir un dubte i un tòpic alhora: és l'ús d'un nom d'un personatge, esdevingut símbol i heroi a Alaior i de qui, per circumstàncies poc diàfanos, van posar el nom a un carrer.

Pot parèixer un plantejament poc objectiu. Però després d'haver explicat l'evolució i el significat del nom del carrer, les matisacions sobre el càrrec del batle, el nom del carrer i la posició social del personatge, molts comprendran la necessitat d'una anàlisi molt més profunda en aquest topònim concret.

Només a tall d'exemple, i a falta d'un estudi molt més profund, volem explicar l'ús que se n'ha fet com a símbol i tòpic del prototipus d'alaiorenc. Si dèiem que el 1845-46 l'escrivà de l'ajuntament havia canviat, involuntàriament o no, el nom del carrer, quan arribam al segle XX el nom de Barçola es generalitza i el trobam per enlloc. Així, el col·legi de La Salle, arran de la nova Llei de congregacions religioses, aprovada el 1933, va fer dissoldre la comunitat lassaliana i, vestits de paisà, van seguir exercint el magisteri educatiu canviant el nom del centre pel de col·legi Barçola.¹¹

L'any 1944, Alaior va celebrar d'una manera especial el tercer centenari de la seva mort i es posà una placa commemorativa al número 4 d'aquell carrer, que deia que allà va viure mossèn Miquel Barçola Cardona.¹² La celebració, d'un alt grau oficial, pensam que no va fer altra cosa que donar-li el caràcter d'heroi local, amb la intenció segurament de cercar una figura aglutinadora que fomentàs una mena de patriotisme local, qüestió simbòlica fomentada pel nacionalcatolicisme emergent del moment.

Però no s'atura aquí l'ús de la figura de Barçola com a símbol d'una determinada ideologia. Als anys seixanta, a Alaior hi havia dos equips masculins de bàsquet, el La Salle i el Barçola, però poc després quasi tots van passar al La Salle.¹³ També a l'àmbit de l'esport, a Alaior es va generalitzar el costum de les curses de cabriol, a la «tanca de ses carreres», actualment la zona de camp de futbol 7. Com no podia ser d'altra manera, i com que s'ha de donar nom a tot, allò es coneixia com Camp Capità Barçola.¹⁴

Dins el temps que avui en dia diríem d'oci, també hi trobam algun altre exemple. Així, al Frente de Juventudes, expressió juvenil del nacionalcatolicisme, a Menorca era composta per tres centúries: Capitán Barsola a Alaior, 8 de Febrero a Ciutadella i Águila Imperial a Maó. El simbolisme és més que evident. I en l'àmbit del teatre, es va representar *Na Catalina de la Cova*, obra original del ferrerienc Bartomeu Janer Pons, estrenada l'any 1896 i impulsada al llarg de la dictadura franquista, de la qual es feren diferents representacions entre els anys 60 i 70.¹⁵

A més de les referències ja citades de 1973 i 1988, el tema de Barçola és recurrent. A tall d'exemple, citarem una de tantes polèmiques: donar el nom de Barçola a un camí del

¹¹ MARQUÈS SINTES, Miquel A. (1995). *La Salle-Alaior (1978-1995)*. Centre educatiu La Salle. Vegeu pàg. 18.

¹² LIMÓN PONS, Miquel Àngel (1994). *Miquel Barçola i Cardona. Aproximació al problema de la defensa en el segle XVII*. Ajuntament d'Alaior. Vegeu pàg. 100-120.

¹³ SUBIRATS PONS, Miquel J. (1994). *El bàsquet a Alaior*. C. B. Jovent. Vegeu pàg. 32.

¹⁴ BARBER LUZ, Anselm (1992). «Les carreres de cabriol a Alaior», a *S'Ull de Sol*, núm. 24, pàg. 3.

¹⁵ ROTGER BARBER, J. (1995). «Galeria de personajes. Separata» *Revista de Ferreries*, núm. 2. Rotger, Ferreries.

qual com a mínim, s'han constatat cinc noms més, abans de voler fer oficial el del nostre personatge.¹⁶

El darrer exemple l'hem vist en la proposta per oficialitzar els noms populars en oficials d'Alaior. Es va demanar un informe a l'autor d'aquesta comunicació sobre alguns dels noms de carrer que anirien amb dedicatòria. Un de tants, com és evident, és el del *Carrer de Ses Guixes, dedicat a Miquel Barçola*. Nosaltres vam proposar que el personatge fos definit com a Hisendat, mentre que la comissió va considerar que havien de definir-lo com a Jurat clavari; aquest era el tret definitori pel seu pes dins la seva societat (Marquès, 1996, pàg. 14). No vam entendre el perquè d'aquell rebuig, quan el mateix Mascaró Pasarius, a la seva obra *Geografia e Historia de Menorca* (tom primer), precisament el definia com a hisendat, tret del seu estament social, alhora que jurat clavari, pel fet de ser el càrrec que ocupava quan va morir el 1644.

Com es pot comprovar, no tan sols era exposar el canvi lineal d'un nom d'un carrer, sinó aprofundir en les causes històriques i socials per entendre per què, encara a punt d'entrar dins el tercer mil·lenni, una part de la nostra societat encara manté un tòpic i un símbol d'un personatge que, si bé s'ha de conèixer històricament, no hauria de servir per crear divisions locals ni imposicions ideològiques. L'avanç cultural que hem assolit a final del segle XX així ens ho demana.

BIBLIOGRAFIA

- ARNALL, M. J. (1985). «Onomàstica empordanesa (segles XIV-XVII) en un capbreu de Sant Pere de Rodes. I: Antroponímia», a *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, pàg. 25-33.
- CASASNOVAS CAMPS, M. A. (1991). «Els manifestes de béns com a instrument de fiscalitat», a *Estudis d'Història Econòmica*, 1991.1, pàg. 61-78.
- MARQUÈS SINTES, M. A. (1996). «Els noms dels carrers d'Alaior». A *Monografies alaiorenques*, núm. 6.
- MARTÍ CAMPS, F. (1973). «El héroe alayorense Mosén Miguel Barzola Cardona», al *Programa de festes de sant Llorenç*. Sense paginar.
- MARTÍ CAMPS, F. (1977). «Calles y plazas de Alayor. Breves notas sobre su nomenclatura y su historia», al *Programa de festes de sant Llorenç*. Sense paginar.
- MOREU-REY, E. (1982). *Els nostres noms de lloc*. Moll. Col·lecció Els treballs i els dies, núm. 22.
- PERES BALADA, C. (1989). «Aspectes de la toponímia dels carrers de Sants (Barcelona)», a *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, núm. XXXVI (juny 1989), pàg. 29-44.
- PIÑA HOMS, R. —estudi coordinat per— (1986): *Las instituciones de Menorca en el siglo XVIII*. Sa Nostra, Palma de Mallorca.

¹⁶ Hi ha un interès inusitat pel canvi del topònim; així en deixa constància Arcadi GOMILA PONS, a «Propuesta formal del Ayuntamiento [d'Alaior] para el cambio de nombre del Camí de Binifabini. Los socialistas, contrarios a que en adelante se denomine "d'en Barçola"» (diari *Menorca*, 08.06.1994). Des de la revista local *S'Ull de Sol, revista cultural d'Alaior*, es va dedicar l'editorial «En Barçola... I qui més?», (maig 1994, número 45, pàg. 3) per reflexionar sobre els efectes secundaris dels mites i els seus usos. Al mateix número, l'autor d'aquesta comunicació escrivia l'article «Sobre es nom des camí de s'Albaida» (pàg. 26-27), en què s'analitzaven els diferents noms que s'havien donat al llarg de la història a aquell camí. Amb l'article «Iconoclàstia» de Miquel Àngel Limón Pons, publicat a la mateixa revista el mes de juliol (número 47) es volia donar resposta a la malaltia del simbolisme, escrit que va trobar la seva rèplica al número 48, del mes d'agost, «La immaduresa d'una història d'herois».

FONTS ARXIVÍSTIQUES

AMA Arxiu Municipal d'Alaior
AHP Arxiu Històric Provincial, de Maó